

Heem-info

contact: 040 2016669 of 06 12776707
e-mail: secretaris@weerderheemvalkenswaard.nl
website: www.weerderheemvalkenswaard.nl
Rekeningnummer: NL82RABO0108210324 t.n.v. penm HKK
Weerderheem is ANBI-vereniging Contributie: € 32.50

Heemkamer: Oranje Nassaustraat 8f, 5554 AG Valkenswaard, 040-2015055.
Open op dinsdag vanaf 20.00 uur en eventueel op afspraak.

U wilt het bestuur bereiken?

april
2021

Mart Wijnen	voorzitter	Vd Venstraat 42	5555 KK	Valkenswaard	06-12776707
Sjef Tooten	secretaris	Franciscusdal 48	5551 CS	Valkenswaard	040-2016669
Wil Mesman	penningmeester	Schafterdijk 9	5556 VK	Valkenswaard	0651956895
Loet Visschers	vice-voorzitter	De Lathyrus 22	5552 PJ	Valkenswaard	040-2017453
Jeanne van Bree-Meurkens	bestuurslid	Valkenierstr. 122	5555 JE	Valkenswaard	040-2019018
Erwin van Oorschot	Bestuurslid	Hulstbeemd 29	5551 HP	Valkenswaard	040-8452950
Els Verbeek-Dielis	bestuurslid	Markt 56	5554 CD	Valkenswaard	040-2016313
Wil Peels	toegevoegd lid	Dommelseweg 155	5554 NP	Valkenswaard	040-2043697

Contributie - penningmeester

Penningmeester Wil Mesman heeft het financieel overzicht van 2020 afgerond klaarliggen voor het 'Jaarverslagen 2020'-boekje dat jaarlijks t.b.v. de ALV wordt gemaakt.

De leden ontvangen dit boekje met overzichten tesamen met de Heeminfo en een Periodiekske begin mei.

Het bestuur heeft de fysieke ALV doorgeschoven naar 21 december 2021.

Bij de voorbereidingen hiervan constateert de penningmeester dat de contributiebijdragen niet allemaal binnen zijn. Van 2021 niet.

Maar lastiger, er zijn leden die over meerdere jaren hun financiële verplichting niet zijn nagekomen.

Het is waar, we hebben in 2020 niet zoveel genoten van 'de lusten' van het lidmaatschap van Weerderheem. Maar aan de financiële bijdrage door leden is niet getornd; de club moet immers kunnen blijven bestaan.

Dus . . .

Sommige leden reageerden gelukkig al op de oproep in de Heeminfo-extra 12.

Tot 1 mei 2021 kan de contributie overgemaakt worden.

Herhaling van wat in de vorige Heeminfo-extra stond:

mocht op 1 mei niet voldaan zijn aan de contributieverplichting, dan ziet het bestuur zich genoodzaakt om, met grote tegenzin, leden die al enige jaren niet betaald hebben van de lijst af te halen.

Dat laten we niet gebeuren, toch . . .

Volop Vaccinatie . . vrijheid later

Misschien ben je al gevaccineerd?

Want vele leden vallen in de doelgroep die nu aan de beurt is. En daarmee verschijnt eindelijk licht aan onze gezichtseinder.

Desondanks blijven we nog enkele maanden in de houdgreep van het virus en moeten we ons houden aan de gewenste maatregelen.

Een poosje volhouden!

Heemkundekring Weerderheem heeft tot mei geen fysieke groepsactiviteiten.

Werkgroepen en actieve individuen kunnen nog niet op de heemkamer komen werken.

Toch tracht het bestuur iets te plannen.

Mocht alles meezitten dan kunnen we in mei 'iets'. Naast lezing, werkgroepactiviteiten staat ook de start van nieuwe projecten op het programma.

Mocht mei meer vrijheid bieden dan staat 4 en 5 mei genoteerd voor de start van projectgroepen 'Zandpaden' en 'Monumentale ornamenten'.

Je leest het later.

Natuurlijk heb je wel geconstateerd dat in het Valkenswaard Weekblad en op website Valkenswaard24 Weerderheem nog altijd artikelen publiceert.

Helaas is begin april corona geconstateerd bij onze voorzitter. Hij laat weten dat de eerste weken best pittig waren maar dat het er nu weer positiever uitziet. Naar verwachting zal hij tot eind april 'zijn gemak' moeten houden (zoals hij het zelf verwoordt).

We wensen hem een snel herstel toe!

Kloosterjaar Brabant

Er is hieromtrent 'van alles' te doen.

Je kent hun website

<https://brabantskloosterleven.nl/>

Daar lees je nu wederom iets nieuws en aparts.

Mappa Brabantiae

De coronamaatregelen dwingen ons nog om thuis te blijven. Je zoekt afleiding.

Voor wie ruimte voor rust, reflectie en solidariteit zoekt biedt 'Mappa Brabantiae' een ingang.

Ludwig Volbeda (1990) laat in beeld en woord zien hoe en waarom de kloosters zich vestigden in Noord-Brabant en wat hun invloed is op de huidige maatschappij.

In middeleeuwse scriptoria kopieerden en verfraaiden monniken manuscripten.

Vandaag de dag is dit het werk van ontwerpers. 'Graphic Matters' werkt mee aan de viering van '1000 jaar Kloosterleven in Brabant'.

Met zijn minutieuze handgetekende 'Mappa Brabantiae' verbeeldt illustrator Ludwig Volbeda duizend jaar Brabantse kloostergeschiedenis. Een 'verhalende kaart'.

Zo'n 40 thema's zijn na maandenlang tekengeduld tot leven gekomen. Daarvoor sprak Ludwig met nonnen, paters en pelgrims, verbleef in een klooster en verdiepte zich in tientallen boeken.

Ga naar

<https://graphicmatters.nl/mappa-brabantiae/> en klik op de aangegeven plek om te starten.

Met 'start rondleiding' of 'vrij verkennen' (naar keuze of allebei) wandel je over de kaart en door de historie. Veel plezier.

Pandemie-praat

Het bestuur blijft de leden informeren over culturele en historische zaken om in contact te blijven met elkaar en de moed erin te houden. Zoveel als kan lokaal, maar aangevuld met 'algemene info'.

Zo hebben we laatstelijk twee algemene verhalen gehad, die lokaal ook interessant zijn. Ze zijn onderdeel van vijf pandemieverhalen van NGV (Nederlandse Genealogische Vereniging)

Maar het liefst zien we uiteraard bijdragen van onze eigen werkgroepen . . . Stuur eens wat.

In het kader van contact en pandemie' volgt hierna het derde artikel van Jan-Willem Koten van de NGV over de pokken.

Verloop en gevolgen van de koepokken (18^e – 20^e eeuw)

De pokkenpandemie die zich in onze gebieden voordeed had een meer chronische verloop van de ziekte. Personen die besmet waren met het virus ontwikkelden koorts en ernstige algemene ziekte verschijnselen zoals spier- en gewrichtspijn, vermoeidheid en hoge koorts (ten minste 38,5 graden), misselijkheid en braken.

Karakteristiek voor de pokken was dat na 1- 2 weken rode vlekken ontstonden die troebele blaasjes werden en zich over het hele lichaam kreeg voor zijn verspreiden.

Deze blaasjes liepen tijdens de tweede ziekte-week leeg en verdroogden, waarna korstjes achterbleven die afvielen en blijvende littekens

achterlieten, waardoor men een pokdalig gezicht kreeg voor het hele verdere leven. Stalin bv. had in zijn jeugd pokken en moest zich voor elk optreden steeds cosmetische laten bijwerken.

Blindheid was een veel voorkomende complicatie. De ziekte doodde, na veel pijn, na enkele weken drie van de 10 van zijn slachtoffers. Wie overleefden, beschikten daarna wel over voldoende afweer. Contact met nieuwe volken door oud-lijders aan pokken kon daarna desastreuus zijn. Dat gebeurde bij de ontdekking van Amerika. Europa en Amerika hebben daardoor een massale sterfte gekend, die een gigantische sociale omwenteling met zich bracht.

De virusziekte pokken, het medische 'variola', was dus uiterst besmettelijk en levensbedreigend en dat gedurende millennia. Een langdurende golf heerste in West-Europa in de 18de eeuw met 400.00 dodelijke slachtoffers als gevolg.

Ook Nederland wordt in de 18de eeuw heftig door pokken getroffen. Acht procent van de totale sterfte

was aan de pokken toe te schrijven. Een hevige uitbraak in 1794 kostte ongeveer drieduizend Amsterdammers het leven, vooral kinderen. Eén op de tien Amsterdamse kinderen stierf.

Van beheersbaarheid van de pokkenepidemie is in Nederland rond 1800 pas sprake. De arts Jenner startte als eerste met het vaccineren (vacca= koe) met behulp van het schraapsel van koepokken. Edward Jenner (1749-1823) was een Engelse arts, geboren en overleden in Berkeley (nabij Bristol), die zo het pokkenvaccin ontwikkelde. De belangrijkste doorbraak in de bestrijding van pandemieën in de premoderne geneeskunde. Het vaccin was effectief en bood een levenslange bescherming.

In Nederland werd de eerste vaccinatie in 1799 uitgevoerd met koepokken-materiaal met een stalen lancet en later een gouden lancet. Kostbaar. Het vaccinatiemateriaal, geschraapt van een koepokkenzweer, werd later weer van de pokkenzweer van kinderen ('stokkinderen' genaamd) op andere kinderen overgebracht. Zo werd de vaccinatie uitgebreid. De elite van Amsterdam liet zich direct vaccineren. De vaccinatie kostte 30-40 gulden. Initiatieven als het in 1803 opgerichte 'Amsterdamsch Genootschap ter Bevordering der Koepokinenting voor Minvermogenenden' maakten het armlastigen mogelijk ook te worden ingeënt. In de kranten werd aangekondigd waar arme mensen hun kinderen gratis konden laten vaccineren. Koning Lodewijk was een fervent promotor van vaccinatie.

Na de pokkenhousse rond 1800 verminderde de belangstelling voor vaccinatie. Door religieuze opvattingen bij orthodoxe protestanten en ook van wege gemeentelijke kosten. Bovendien was het niet risicoloos, er waren soms gezondheidsgevolgen en/of -bijwerkingen.

Door het vaccinatiemateriaal kon syfilis, erysipelas (wondroos) en andere overdraagbare aandoeningen worden overgebracht.

Het zwakke punt bleef lang de slechte kwaliteit van het humane vaccin zelf. Aanvankelijk gebruikte men het schraapsel van de pokken (niet altijd afdoende), later ging men over op het gebruik van wondvocht verkregen door compressie van de pokpuist. Nog later werd van het wondvocht van pokkenpuisten bij kalveren een bruikbaar vaccin verkregen. Dat veroorzaakte weerstand omdat dierlijk materiaal bij de mens werd gebruikt.

Onmenswaardig, zeiden sommigen.

Rond 1870 vaccineerde men de patiënten met wondvocht uit menselijke pokken en met wondvocht van koepokken van kalveren, ongeveer fifty-fifty.

Later werd het louter het dierlijke vaccin.

Vergelijk een en ander eens met de snelle ontwikkeling van het Covid-vaccin!

Spotprent

De wonderlijke effecten van het nieuwe vaccin. Een spotprent uit 1802 waarop mogelijk de Britse arts Edward Jenner, de ontdekker van het pokkenvaccin, staat afgebeeld die mensen vaccineert met pokken. Het debat over de nieuwe vaccinatie was op dat moment in volle gang.

Na een inenting tegen pokken in het ziekenhuis groeien er koeienhoofden uit hun lichaam of ledematen.

De mensen krijgen eerst met een soeplepel een startmengsel als ze door de deur komen.

Een jongen die naast Jenner staat, houdt een pot met het etiket 'pokkenvaccin heet van de koe' vast.

(Wellcome Library, Londen)

De acute infectieziekte pokken heeft tot diep in de negentiende eeuw voor epidemieën gezorgd. In 1871 en 1873 werd Nederland getroffen door een zware pokkenepidemie, en eiste de pokkenziekte 23.000 levens.

Vooral in Tilburg raakten in die tijd ongeveer 800 mensen besmet, en daarvan overleden er 334 patiënten. Men wijt het vnl. aan de Frans-Duitse oorlog en de troepenverplaatsingen die de epidemie verspreidden in de zuidelijke provincies; vooral in de omgeving van Tilburg.

Overal in Tilburg zag men huizen met bordjes om op het besmettingsgevaar te wijzen. Het was niet uitzonderlijk als in één huis vier tot zeven personen met de ziekte besmet waren. In die jaren overleed 1 op de 72 Tilburgers aan de pokken.

Decennia lang leken de pokken uit Tilburg verdwenen. Tot 1952. Heemleden van ons met Tilburgse achtergrond maakten het mee en weten van de inenting.

Besmette personen, zoals deze mannen, werden tijdelijk in quarantaine geplaatst in het Cenakel, toen nog een retraitegebouw in Tilburg.

De, overigens kleine, uitbraak van de pokken in 1951 in Tilburg veroorzaakte 55 poklijders met 2 doden en 106.000 her-inentingen.

Deze een epidemie was veroorzaakt door een geïmporteerde exotische vogel die het pokvirus bij zich droeg . . .

Tilburg werd vier weken geïsoleerd (positieve grap: voetbalclub Willem II heeft toen vier weken achtereen niet verloren).

Na de pokkenepidemie van 1871-1873 moest 'Den Haag' ook iets.

Er kwam strengere wetgeving ter voorkoming en bestrijding van het virus.

Het 'pokkenbriefje' werd opnieuw ingevoerd. Toenmalig premier Johan Rudolph Thorbecke lanceerde in 1872 de belangrijke 'Wet tegen besmettelijke ziekten'.

Deze wetsherziening schreef opnieuw voor dat kinderen alleen welkom waren in het openbaar en bijzonder onderwijs als de ouders het pokkenbriefje konden tonen. Het aantal vaccinaties bij kinderen steeg daarna explosief.

Bij de invoering van de leerplicht (begin 20^e eeuw, kabinet-Pierson) steeg de vaccinatiegraad tot voorheen ongekende hoogten.

Daarmee verdween in snel tempo de kans om een pokken-infectie te krijgen. Met, bij tijd en wijlen, enkele slachtoffers.

De genoemde infectie in Tilburg is de grotere, maar wel de laatste.

Wereldwijd is er ook veel geleden onder pokken-epidemieën.

Vooraf in Zuid en Noord Amerika.

Kort nadat Columbus de Cariben bereikte, verspreiden Europese ziektekiemen zich in een razend tempo over Noord- en Zuid-Amerika.

Columbus landt op Hispaniola (Haiti/Dominicaanse Republiek)

De ziekte sloeg genadeloos toe vanwege het contact

met de conquistadores. Zij hadden geen weerstand tegen onze 'onschuldige' ziektes. Het kostte miljoenen oorspronkelijke bewoners het leven.

De Pokken werden in 1509 op het Caribische eiland Hispaniola geïntroduceerd en in 1520 op het vasteland, toen Spaanse kolonisten uit Hispaniola in Mexico aankwamen en per ongeluk pokken met zich meedroegen. De inheemse Indiaanse bevolkingsgroepen werden door pok-

ken gedecimeerd. Dit bevolkingsverlies en deze -ontwrichting waren een belangrijke factor in de verovering van de Azteken en de Inca's door de Spanjaarden. Met een piepklein legertje wisten de Spanjaarden in 1533 hierdoor het Incarijk te veroveren.

Van de Incabevolking overleed 60 tot 90% aan de pokken (alsook andere ziekten en secundaire gevolgen) en hele gebieden raakten ontvolkt.

Een groot deel van de mensen die de pokken hadden overleefd, stierven later door de hongersnoden als gevolg van de epidemie.

Evenzo ging de Engelse bezetting aan de oostkust van Noord-Amerika in 1633 in gepaard met verwoestende uitbraken van pokken onder inheemse Amerikaanse bevolkingsgroepen. Het sterftcijfer tijdens uitbraken in inheemse Amerikaanse populaties bedroeg vaak 80-90%.

Deze massale sterfte vergemakkelijkte de invoer van de Engelse regelingen bij de kolonisatie.

Ook nadien bleven de navolgende epidemieën van de pokken de inheemse bevolking teisteren. Het virus verspreidde zich verder over Noord-Amerika. Het stedelijk netwerk rond de Mississippi werd door de ziekte vernietigd voordat er ook maar een enkele Europeaan het gebied had betreden: er overleden zoveel mensen dat de resterende inwoners de steden verlieten en een nomadische levensstijl aannamen.

Europeanen in Amerika konden zich ondanks hun kleinere aantallen goed handhaven, maar zagen zich genoodzaakt om slaven uit Afrika in te voeren om op hun plantages te werken.

De kiem voor een aantal huidige Afro-Amerikaans problemen vindt uiteindelijk haar oorsprong in toenmalige massale pokkensterfte gevolgd door de trans-Atlantische aanvoer van slaven uit Afrika.

Variola (de pokken) is tenslotte helemaal de wereld uit sinds 1978.

Edward Jenner, de vader van de immunologie